

PATVIRTINTA
Lietuvos Respublikos
švietimo ir mokslo ministro
2004 m. vasario 25 d.
įsakymu Nr. ISAK-256

MOKINIŲ PAŽANGOS IR PASIEKIMŲ VERTINIMO SAMPRATA

Veikiant globalizacijai ir kuriantis informacinei visuomenei, švietimas visame pasaulyje išgyvena esmines permainas. Keičiasi ugdymo tikslai, mokymo ir mokymosi būdai, mokymosi rezultatų vertinimas. Pagrindinės šios kaitos kryptys yra:

- nuo programų, pagrįstų tik dalykine sistema, – integralaus, į mokinio poreikius orientuoto ugdymo turinio link;
- nuo dalykinių žinių perteikimo – mokinio kompetencijos, kaip žinių, gebėjimų ir nuostatų visumos, sudarančios galimybes prasmingai veikti ir mokytis visą gyvenimą, ugdymo link;
- nuo mokymosi tik iš tam tikro dalyko vadovėlių – aktyvaus mokymosi, pasitelkiant reikiamą informaciją iš įvairių šaltinių, link;
- nuo mokymosi tam, kad būtum įvertintas – vertinimo, padedančio sėkmingai mokytis, link.

Mūsų šalies mokyklose taikoma vertinimo sistema yra pernelyg orientuota į galutinius sprendimus apie mokinio žinias bei jų fiksavimą pažymiu. Ji nedera su keliamais ugdymo tikslais ir numatomais rezultatais, šiuolaikiniais mokymo ir mokymosi metodais.

Prielaidas mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimui tobulinti sukuria idiografinio (individualios pažangos) vertinimo įgyvendinimas pradiniam ugdyme, mokytojų bandymai taikyti naujus vertinimo informacijos kaupimo ir fiksavimo būdus pagrindiniame ir viduriniame ugdyme, patvirtinti išsilavinimo standartai, nauja egzaminų sistema.

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata (Samprata) skiriama apibrėžti mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo kaitos strategiją pasikeitus priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų tikslams ir uždaviniams.
2. Samprata remiamasi rengiant ir atnaujinant vertinimo dokumentus, metodinius leidinius mokytojams, mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programas, informuojant tėvus ir visuomenę.
3. Sampratoje aptariama vertinimo tikslai ir uždaviniai, bendrieji vertinimo principai ir nuostatos, vertinimas ugdymo procese ir baigus programą, vertinimo dalyvių vaidmuo.
4. Naują vertinimo, kaip mokytis padedančio proceso, sampratą grindžia mūsų šalies bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo turinį reglamentuojantys dokumentai: Bendrosios programos ir

išsilavinimo standartai (2002, 2003), Bendrieji ugdymo planai (2003), Pradinio ugdymo samprata (2003), Brandos egzaminų programos (2003).

5. Sampratoje vartojamos šios sąvokos:

Vertinimas – nuolatinis informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas.

Įvertinimas – vertinimo proceso rezultatas, konkretus sprendimas apie mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą.

Įsivertinimas – paties mokinio daromi sprendimai apie daromą pažangą bei pasiekimus.

Vertinimo informacija – įvairiais būdais iš įvairių šaltinių surinkta informacija apie mokinio mokymosi patirtį, jo pasiekimus ir daromą pažangą (žinias ir supratimą, gebėjimus, nuostatas).

Individualios pažangos (idiografinis) vertinimas – vertinimo principas, pagal kurį lyginant dabartinius mokinio pasiekimus su ankstesniaisiais stebima ir vertinama daroma pažanga.

Vertinimo validumas – vertinami numatyti mokymosi pasiekimai (turinio validumas); vertinimo būdai atitinka vertinimo tikslus.

Vertinimo patikimumas – vertinimo tikrumas (neprieštarinumas), vertinimo rezultatų pastovumas: kai tas pats mokinys tomis pačiomis sąlygomis gauna tokį patį įvertinimą; kai galima patikimai palyginti mokinių pasiekimus tarpusavyje (norminis vertinimas) arba mokinių pasiekimus su nustatytais kriterijais (kriterinis vertinimas).

Mokymosi patirtis – mokinio gebėjimas kelti sau mokymosi tikslus ir jų siekti, planuoti ir prasmingai išnaudoti mokymosi laiką, naudotis įvairiais informacijos šaltiniais, dirbti grupėmis ir laikytis sutartų taisyklių.

Pagal vertinimo tikslus taikomi šie pagrindiniai vertinimo tipai:

Diagnostinis vertinimas – vertinimas, kuriuo naudojama siekiant išsiaiškinti mokinio pasiekimus ir padarytą pažangą baigus temą ar kurso dalį, kad būtų galima numatyti tolesnio mokymosi galimybes, suteikti pagalbą įveikiant sunkumus.

Formuojamasis vertinimas – nuolatinis vertinimas ugdymo proceso metu, kuris padeda numatyti mokymosi perspektyvą, pastiprinti daromą pažangą, skatina mokinius mokytiis analizuoti esamus pasiekimus ar mokymosi spragas, sudaro galimybes mokiniams ir mokytojams geranoriškai bendradarbiauti.

Apibendrinamasis vertinimas – vertinimas, naudojamas baigus programą, kursą, modulį. Jo rezultatai formaliai patvirtina mokinio pasiekimus ugdymo programos pabaigoje.

Norminis vertinimas – vertinimas, kuris sudaro galimybes palyginti mokinių pasiekimus.

Kriterinis vertinimas – vertinimas, kurio pagrindas – tam tikri kriterijai (pvz., standartai), su kuriais lyginami mokinio pasiekimai.

II. VERTINIMO TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

6. Vertinimo tikslas – padėti mokiniui mokytis ir bręsti kaip asmenybei; pateikti informaciją apie mokinio mokymosi patirtį, pasiekimus ir pažangą; nustatyti mokytojo, mokyklos darbo sėkmę, priimti pagrįstus sprendimus.

7. Vertinimo uždaviniai:

7.1. Padėti mokiniui pažinti save, suprasti savo stipriąsias ir silpnąsias puses, įsivertinti savo pasiekimų lygmenį, kelti mokymosi tikslus.

7.2. Padėti mokytojui išvelgti mokinio mokymosi galimybes, nustatyti problemas ir spragas, diferencijuoti ir individualizuoti darbą, parinkti ugdymo turinį ir metodus.

7.3. Suteikti tėvams (globėjams, rūpintojams) informaciją apie vaiko mokymąsi, stiprinti ryšius tarp vaiko, tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos.

7.4. Nustatyti mokyklai savo darbo kokybę, planuoti ugdymo turinį ir procesą, suteikti mokinių poreikius atliepiančią pagalbą.

III. VERTINIMO NUOSTATOS IR PRINCIPAI

8. Vertinimas grindžiamas šiuolaikine mokymosi samprata, amžiaus tarpsnių psichologiniais ypatumais, individualiais mokinio poreikiais, atitinka ugdymo(si) tikslus.

9. Vertinama tai, kas buvo numatyta pasiekti ugdymo procese: mokinių žinios ir supratimas, bendrieji ir dalyko gebėjimai, vertybinės nuostatos ir elgesys.

10. Vertinimas, skirtas padėti mokytis – mokinys laiku gauna grįžtamąją informaciją apie savo mokymosi patirtį, pasiekimus ir pažangą, jis mokosi vertinti ir įsivertinti.

11. Vertinama individuali mokinio pažanga (idiografinis vertinimas) – mokinio dabartiniai pasiekimai lyginami su ankstesniaisiais. Vengiama lyginti mokinių pasiekimus tarpusavyje.

12. Vertinimas pozityvus ir konstruktyvus – vertinama tai, ką mokinys jau išmoko, nurodomos spragos ir padedama jas ištaisyti.

13. Vertinimas atviras ir skaidrus – su mokiniais tariamasi dėl vertinimo kriterijų ir procedūrų, vengiama pernelyg didelio vertinimo formalizavimo.

14. Vertinimas objektyvus ir veiksmingas – siekiama kuo didesnio vertinimo validumo ir patikimumo; remiamasi išsilavinimo standartais, naudojami įvairūs vertinimo informacijos

šaltiniai, taikomos modernios vertinimo metodikos. Vertinimas pritaikomas pagal mokinių poreikius ir galias, pasiekimus ir daromą pažangą.

15. Vertinimas informatyvus ir ekonomiškąs: taikomi šiuolaikiniai vertinimo informacijos tvarkymo ir pateikimo būdai (aplankas, aprašai, recenzijos, kompiuterinės priemonės). Pažymys naudojamas mokinių pasiekimų formaliajam įvertinimui, sertifikavimui, apskaitai pagrindinio ir vidurinio ugdymo pakopoje.

IV. VERTINIMAS UGDYMO PROCESĖ IR BAIGUS PROGRAMĄ

16. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimas susideda iš dviejų pagrindinių dalių, kurios esmingai skiriasi pagal paskirtį ir tikslus:

16.1. vertinimo ugdymo procese (mokant ir mokantis);

16.2. vertinimo baigus kurso, modulio, pagrindinio ar vidurinio ugdymo programą.

17. Vertinimą ugdymo procese sudaro du vienas kitą sąlygojantys vertinimo tipai:

17.1. formuojamasis vertinimas;

17.2. diagnostinis vertinimas.

18. Formuojamasis vertinimas padeda mokytojui ir mokiniui numatyti ugdymo(si) kryptį bei veiksmus, patvirtinti daromą pažangą. Šio proceso metu mokytojas stebi mokinių mokymąsi, komentuoja, aptaria, skatina pačius mokinius vertinti savo mokymosi eigą.

18.1. Dažniausiai formuojamasis vertinimas neformalizuojamas ir nefiksuojamas. Jo paskirtis nustatyti, ar jau pasiekti mokymosi tikslai ir uždaviniai, padrašinti, paskatinti mokinius, išsakyti konstruktyvias pastabas.

18.2. Formuojamasis vertinimas mokytojui ir mokiniui suteikia grįžtamąją informaciją apie mokymosi pažangą, t.y. parodo, kaip mokinyš išmoko tai, kas buvo numatyta, kokių yra galimybių siekti daugiau, ar liko mokymosi spragų, kur reikia daugiau pastangų. Ši informacija mokiniui pateikiama laiku ir tinkamai. Mokytojui ji padeda parinkti mokymo strategijas.

18.3. Formuojamasis vertinimas sukuria prielaidas mokiniams pasitikėti mokytoju, geranoriškai bendradarbiauti įveikiant mokymosi sunkumus. Mokytojas aiškina, pataria, pozityviai komentuoja mokinio veiklą.

18.4. Formuojamasis vertinimas nesiejamas su pažymiu, jo tikslas yra ne kontroliuoti, o padėti mokytis. Mokinio veikla vertinama žodžiu ar raštu tada, kai norima padėti, padrašinti, nukreipti tam tikrai veiklai. Šio vertinimo rezultatai viešai neskelbiami.

19. Diagnostinis vertinimas skirtas išsiaiškinti, ar pasiekti mokymosi uždaviniai, kam ir kokia pagalba reikalinga, kokie tolesni mokymosi žingsniai. Diagnostinis vertinimas dažniausiai taikomas prieš pradendant naują mokymosi etapą (temą, kurso dalį ar kt.).

19.1. Diagnostinis vertinimas remiasi mokinių stebėjimu, namų darbų ir kontrolinių užduočių rezultatais. Jis padeda nustatyti mokymosi stipriašias puses bei spragas ir yra prasmingas tik tada, kai atliekamas sistemingai, mokiniai ir jų tėvai gauna kokybišką grįžtamąją informaciją.

19.2. Diagnostinis vertinimas taikomas aptinkant individualius mokinio mokymosi poreikius, pritaikant programą, metodus. Diagnostinio vertinimo informacija naudojama apdairiai, kad netaptų mokinių atrankos pagrindu.

19.3. Mokytojas, atsižvelgęs į vertinimo tikslą, parenka tinkamus diagnostinio vertinimo būdus, užduoties apimtį, laiką, vertinimo informacijos pateikimo mokiniams formą.

20. Vertinimo ciklą ugdymo procese sudaro:

20.1. Planavimas. Vertinimas planuojamas kartu su ugdymo procesu. Prieš pradėdant mokyti, mokytojui ir mokiniams turi būti aišku, ką jie turi pasiekti ir kaip bus vertinama:

20.1.1. planuodamas vertinimą mokytojas atsižvelgia į mokinių pasiekimus ir išgales, remiasi išsilavinimo standartų reikalavimais, iškeltais tikslais;

20.1.2. mokytojas, planuodamas vertinimą, tariausi su mokiniais, kitais mokytojais, prireikus pasitelkia psichologą ar kitus specialistus, mokinių tėvus.

20.2. Vertinimas mokant. Atliekant formuojamąjį ir diagnostinį vertinimą, išskiriami keturi pagrindiniai tarp savęs susiję mokytojo veiklos aspektai:

20.2.1. mokytojas su mokiniu išsiaiškina mokymosi uždavinius ir vertinimo kriterijus. Vertinama tai, kas yra numatyta uždaviniuose;

20.2.2. mokytojas pozityviai skatina mokymosi motyvaciją – kelia mokinių pasitikėjimą savo jėgomis ir norą siekti daugiau nurodydamas, kas pavyko, pagrįstai pagirdamas, vengdamas gąsdinti pažymiais;

20.2.3. mokytojas su mokiniais, numatydamas tolesnio mokymo ir mokymosi uždavinius, remiasi mokinio ar mokinių grupės pasiekimais, polinkiais, interesais, poreikiais;

20.2.4. mokytojas parenka veiksmingas užduotis, naudoja įvairius mokymo(si) metodus ir strategijas, kad mokinys patirtų sėkmę.

20.3. Vertinant sukauptos informacijos analizė, apibendrinimas ir fiksavimas. Apibendrinta informacija apie individualią mokinio, mokinių grupės ar klasės pažangą bei pasiekimus fiksuojama pagal mokyklos nustatytą tvarką ir pasirinkus tokią fiksavimo formą, kad:

20.3.1. įvertinimai mokiniui būtų aiškūs ir suprantami, atskleistų teigiamą mokymosi patirtį, skatintų tobulėti;

20.3.2. mokytojui padėtų stebėti ugdymo veiksmingumą, atsižvelgiant į ugdymo tikslus ir išsilavinimo standartus;

20.3.3. mokytojui padėtų sukaupti duomenis apie mokymąsi, kuriuos būtų galima aptarti su pačiais mokiniais ir jų tėvais (globėjais, rūpintojais);

20.3.4. mokyklos administracijai, mokyklos tarybai ir kt. rodytų mokinių padarytą pažangą ir pasiekimus.

Mokinių, kurių ugdymas organizuojamas individualizuotos programos pagrindu, mokymosi patirtis, rezultatai fiksuojami tuo pačiu principu.

20.4. Informavimas. Vertinimo informacija pateikiama žodžiu ar raštu mokiniams, tėvams, kitiems mokytojams, mokyklos administracijai.

Tėvai (globėjai, rūpintojai) informuojami apie vaiko mokymąsi pagal reikalą, bet ne rečiau kaip du kartus per metus pagal mokykloje nustatytą tvarką.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių turinčių mokinių pažanga ir pasiekimai aptariami dalyvaujant specialistams.

20.5. Ugdymo proceso vertinimas ir koregavimas. Remdamiesi vertinimo informacija, mokytojai ir mokyklos vadovai priima sprendimus dėl ugdymo turinio, mokymo metodų ir strategijų, mokymosi užduočių, šaltinių tinkamumo; išteklių panaudojimo veiksmingumo; ugdymo tikslų realumo.

21. Vertinant visi šie komponentai praverčia ir yra vienodai reikšmingi.

Išsilavinimo standartai yra pagrindinis orientyras visuose vertinimo komponentuose – planuojant, mokant, fiksuojant ir aptariant vertinimo informaciją, koreguojant ugdymą. Individualizuojant ugdymo turinį specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams išsilavinimo standartai pritaikomi pagal jų išgales. Atitinkamai individualizuojamas ir vertinimas.

22. Vertinimas baigus programą:

22.1. Mokymosi rezultatams apibendrinti baigus atskiro dalyko, dalyko modulio programą taikomas apibendrinamasis vertinimas (pasiekimų patikrinimai, įskaitos, egzaminai). Pagrindinis ugdymas baigiamas pasiekimų patikrinimu, o vidurinis – brandos egzaminais.

22.2. Apibendrinamasis vertinimas yra formalus. Pagal vertinimo tikslą pasirenkamas kriterinio arba norminio tipo vertinimas. Jo rezultatai fiksuojami pažymiu ar kita forma.

22.3. Apibendrinamasis vertinimas turi būti validus ir patikimas. Vertinimo dalyviai iš anksto susitaria ir priima sprendimus dėl vertinimo rangavimo, kriterijų ir tvarkos.

22.4. Apibendrinamojo vertinimo informacija naudojasi mokinys, rinkdamasis tolesnį mokymąsi; mokytojas, konsultuojantis mokinį dėl jo pasirinkimo ar vertindamas savo pedagoginę veiklą; kiti suinteresuoti asmenys bei institucijos, vertinančios ugdymo kokybę.

22.5. Priimant į aukštąsias, profesines ar kitas mokyklas remiamasi apibendrinamojo vertinimo informacija.

V. VERTINIMO DALYVIAI IR JŲ VAIDMUO

23. Vertinimas planuojamas ir reglamentuojamas valstybės, savivaldybės, mokyklos ir mokytojo lygmenimis.

23.1. Mokiniai kartu su mokytoju aptaria numatomus mokymosi pasiekimus, užduotis bei vertinimo kriterijus, nagrinėja vertinimo informaciją. Mokytojo padedami, jie mokosi vertinti ir įsivertinti savo pasiekimus bei pažangą. Atsižvelgdami į savo mokymosi sėkmę, planuoja tolesnį mokymąsi, kelia sau ateities tikslus.

23.2. Mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) įtraukiami į mokyklos bendruomenės veiklą. Mokyklos tarybos nustatyta tvarka jie gauna aiškia, laiku pateikiamą informaciją apie vaiko mokymąsi, pažangą bei pasiekimus, mokymosi spragas ir reikiamą pagalbą. Jiems teikiama informacija apie vertinimo kriterijus, procedūras ir tvarką, išsilavinimo standartų bei egzaminų programų paskirtį.

23.3. Mokytojai:

23.3.1. pagal pasirinktą būdą planuoja ir atlieka mokinių pažangos bei pasiekimų vertinimą ugdymo procese;

23.3.2. apibendrina ir įvertina mokinio pasiekimus;

23.3.3. mokykloje nustatyta tvarka fiksuoja vertinimo informaciją;

23.3.4. informuoja mokinius, jų tėvus, kitus mokytojus, mokyklos vadovus apie mokinių mokymąsi, pasiekimus ir spragas;

23.3.5. remdamiesi vertinimo informacija, analizuoja ir koreguoja mokinių mokymą ir mokymąsi;

23.3.6. rūpinasi, kad mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų, būtų laiku suteikiama reikiama pagalba;

23.3.7. derina tarp savęs mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo metodikas.

23.4. Mokykla:

23.4.1. nustato bendrą mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo informacijos rinkimo, fiksavimo bei panaudojimo tvarką;

23.4.2. užtikrina vertinimo metodikų dermę pereinant iš klasės į klasę, iš vienos ugdymo pakopos į kitą, tarp paralelių klasių, atskirų dalykų. Koordinuoja kontrolinių užduočių apimtį ir dažnumą;

23.4.3. reguliariai organizuoja mokinių pasiekimų aptarimus su tėvais (du – tris kartus per metus), teikia pagalbą mokymosi problemų turintiems mokiniams;

23.4.4. vertina mokyklos ir mokytojo darbo kokybę, remdamasi mokinių pasiekimais ir atsižvelgdama į vaikų ir jų tėvų (globėjų, rūpintojų) socialinę padėtį, sociokultūrinę aplinką.

23.5. Mokyklos steigėjo administracijos švietimo padalinys analizuoja vertinimo informaciją mokyklose ir ja remiasi priimdamas sprendimus; vertindamas mokyklos darbo veiksmingumą atsižvelgia į sociokultūrinį kontekstą; užtikrina, kad išorinio mokinių pasiekimų vertinimo tvarka būtų derinama su mokykla ir mokytojais; sudaro galimybes mokytojams tobulinti kvalifikaciją.

23.6. Švietimo ir mokslo ministerija tvirtina formaliojo švietimo bendrąjį ugdymo turinį ir mokinių pasiekimų vertinimą reglamentuojančius dokumentus.

Nustato pasiekimų vertinimo tvarką mokiniui baigiant pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas.

Užtikrina operatyvią ir kokybišką išorinio mokinių pasiekimų vertinimo rezultatų analizę, jos pristatymą pedagoginei ir plačiajai visuomenei, tinkamą šios informacijos panaudojimą.

VI. BAIGIAMOSIOS PASTABOS

24. Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata įgyvendinama laipsniškai, vykdant priemonių plano Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatomis įgyvendinti priemonės:

24.1. parengti ir įgyvendinti pagrindinio ugdymo pasiekimų vertinimo ir brandos egzaminų raidos programą;

24.2. parengti ir vykdyti šiuolaikinio mokymo, mokymosi ir vertinimo metodikų plėtojimo ir diegimo ugdymo procese programą.

25. Remiantis Samprata bus rengiami nauji ir koreguojami jau patvirtinti dokumentai, reglamentuojantys ugdymo kokybės, mokinių pasiekimų vertinimą, jų įteisinimą, vertinimo rezultatų panaudojimą.

26. Organizuojami kvalifikacijos tobulinimo renginiai mokytojams: projektai, seminarai, konferencijos.

27. Rengiami ir išleidžiami metodiniai leidiniai mokytojams, internete skelbiama ir analizuojama mokytojų ir mokyklų geroji patirtis.

28. Informuojami tėvai ir visuomenė (leidiniai tėvams, straipsniai, konferencijos ir kt.).

29. Šiuolaikinė vertinimo samprata įtraukiama į mokytojus rengiančių aukštųjų mokyklų programas.
